

HAJONNUT MAAILMA

HAJONNUT MAAILMA

Joseph Lease

Suomentanut Mari Koski

1 a p
r i o
s e e

POESIA
HELSINKI

FILI - Suomen kirjallisuuden tiedotuskeskus
on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

Alkuteos *Broken World*
© Joseph Lease 2007

Suomennos ja jälkisana
© Mari Koski 2012

Graafinen sarja-asu: Liina Luoma
Taitto: Marko Niemi
ISBN 978-952-5954-31-9
ISBN 978-952-5954-32-6 (pdf)
Painopaikka: Hansaprint Oy, Vantaa 2012

Donnalle

YKSI

AAVEET

Sarastukselle sana
toiset

9

valolle sana
vapaa pudotus

kädelle sana
toiset

sarastukselle sana
sisar

hänen ruuhonsa
hänen silta

hänen savensininen taivaansa hänen tuuli
ja sade hänen ystävänsä

hänen talonsa
hänen virta

aaveiden
hänen hevosensa

olivat hänen kauneutensa
hänen hevosensa

hänen tarinansa
sarastukselle sana

toiset
valolle sana

ei mikään

"HAJONNUT MAAILMA"
(JAMES ASSATLYLLE)

1

11

*luottamus sade ja
kirkeaus putoo*

*paljas kuin lasi
kirkeaus putoo*

kunnes hän

ei voi taittaa
valoa enää.

Ei tule vahvemaksi. Ei tule vedeksi.
Ei tule tanssimaan tai uittamaan marjoja.
Ei tule vuotta. Ei tule laulua.
Ei tule pidemmäksi. Ei lasketa
liekiksi. Ei tule poikaa. Ei tule
kuuluisan kapinallisen sukuun.

Sinä olet kanssani
ja minä särjen

sen joka
sinua vihaa.

Nuolet vedessä;
olet kanssani—

sadetta lumella—
ja minä särjen

sen joka
sinua vihaa.

Olla mies, olla, yrittää. Inhoan sanaa *mies*. En ole myöskään innostunut sanasta *aviomies* tai *isä*. Yrittää. Parantaa yö tai päivä. Minulla on kiire myydä hävittäjiä ja pommikoneita. NASDAQ liukuu kasvoillani. Olen kytketty rasvaiseen omakuvaani. Joka päivä joka tavalla. Amerikka on yhtä kuin aave. Historian nurja puoli. Tasaisen takkuinen keltainen ruoho. Kuka uskoisi että ”Jumala valitsi minut”. Tasaisen takkuinen keltainen ruoho. Jumala valitsi? Teit kuolemaa sinä keväänä. Esiintyessäni jossain koulussa näin upseerioppilaita maastopuvuissa. Nyt talven puheliaisuus käärii minut esiin. Jokaisessa huoneessa joku sormeilee sieluaan. Nyt talven puheliaisuus käärii minut esiin. Lumen tietämättömäksi tekemä puutarha. Lumen pyyhkäisemä. Lumen pyyhkäisemä. Kaksi korttelia kampukselta, poika, ehkä kymmenen tai yhdentoista, huusi yläastetytölle: ”Hei huora, sakkoliha, päästä pukille.” Kaikki alastomana täällä. Täällä ei ole mitään. Yksi iso strippiluola. Meillä on Ponderosa.

3

*luottamus sade ja
kirkeaus putoo*

*paljas kuin lasi
kirkeaus putoo*

Ei tule taika-
lamppua
tai tanssijaa.
Ei tule ajasta, sen täyteydestä
huolimatta
kolmea muuta taikuutta.
Ei tule vuotta. Ei tule laulua.
Ei tule alkua.
Ei tule jatkoa.
Ei ole tulossa.
Ei tule kolkkoa vankilaa.
Ei tule toukokuuta.
Ei tule Mariaa. Ei tule tietä merelle.
Ei tule vahvempaa.
Ei tule nuorempaa.
Ei tule vaaleanpunaista. Ei tule avautumaan alta.

Sana.

Jumalan sana.

Jumalan sana

muovikassissa.

En kuullut.

En kuullut

ääntäsi.

Olet kanssani

15

ja minä särjen

sen joka

sinua vihaa.

Nuolet vedessä;

olet kanssani—

vettä lumella—

ja minä särjen

sen joka

sinua vihaa.

Luottamus sade ja

kirkeaus putoo

paljas kuin lasi

kirkeaus putoo

SIELUN MUODOSTUSTA

16

ikään kuin tuo selvä tosiasia olisi tarpeeksi ja kestäisi:
ikään kuin tuo selvä tosiasia olisi tosiasia ei taivas:
ikään kuin vihreä taivas olisi tosiasia ei naama:
ikään kuin tuo tavallinen naama olisi taivas ja tarpeeksi:
ikään kuin tuo vihreä taivas olisi naama ja
kertoisi:

Kun suljen silmäni näen säröjä myrskyikkunoissa; lähellä matalaa pikku jokea on kirja penkillä, penkillä kuppi kahvia. Olkoon sieluni sfääri, liikuttakoon kiintymys sieluani. Varpunen taitaa olla kuoleman kuva. Minun pitäisi varmaan pilkata itseäni. En taida kuulla sinua enää. Tämä taitaa olla paha päivä, mutta et koskaan sano *pahin päivä*. Olen tainnut pudota tuoliltani. En varmaan koskaan huijannut ketään—

Hidas

syleily,

mudasta liukkaat, suolaiset—

paksut köydet

valoa,
maalaus unohtava

kaiken
paitsi suusi—

En saa moottoria sammumaan. En vain enää ole tarpeeksi sisukas oravaksi; minulla ei ole kärsivällisyyttä uppoutua chagalliin chagallin jälkeen; minulla ei ole heliumia noustakseni ja leijuakseni kaupungin yllä entiseen tapaani; minulla ei ole luutaa jolla pyyhkäistä Orion veteen; minulla ei ole studiota; minulla ei ole maailmaa; minulla ei ole puhelinnumeroa; minulla ei ole loitsukirjaa—

17

sillä olen

ruumiiton ja kirkas:
sieluni on kuin käytetty vihreä auto:

sieluni on kuin tanssiva karhu,
vanha juoppo kuningas, palanen jäätä

CY TWOMBLY

18 Sinä saavutat sen ja sinä saavutat sen

täällä tai siellä tai jossain sinä vaikutat tai sinä vaikutat
täällä tai

siellä tai jossain tämä on se tilanne josta tämä johtuu
löydä se täällä

ja sinä saavutat sen ja sinä saavutat sen täällä tai siellä tai
jossain

HAJONNUT MAAILMA

tämä on se sukupolvi tai tämä on se muodonmuutos entä jos he
eivät löydä

täällä tai siellä tai päivänlasku ehdotettu heijastettu yllytetty
menolippu

suloisimmat laulut sanoissa niiksi olet tullut menolippu
tai tämä

on se muodonmuutos on ihme

olla hyväksytty ja loukattu kylmä harmaa taivas ensimmäisenä
joulukuuta sieluni

teki kodin sinuun hetkeksi riittävän kauan ja se oli kaikki mitä
saatoin toivoa

kylmä harmaa taivas ensimmäisenä joulukuuta sinusta tuli
kuivakasvo

josta etsin ja löysin paljasta myötätuntoa hetkeksi
riittävän kauan

20

se oli kaikki mitä saatoin toivoa olla hyväksytty ja loukattu
asua täällä

eikä kutsua sitä joutomaaksi asua täällä olla hyväksytty ja
loukattu eikä

kuulla mitään kurjuutta tuulen äänessä

eikä kuulla mitään kurjuutta sielussa taivaalla sinusta

tuli likakasvo mielen on oltava talven ja oltava
kylmissään pitkään

olla hyväksytty ja loukattu kylmä harmaa taivas kävelin läpi
lumen löytääkseni

sinut minä kävelin läpi auringon löytääkseni sinut auringonvaloa
särkyvää lasia kirikkaat

puut kieppuen valossa en halua sanoa sinulle hyvästejä en
halua löytää sanojasi en halua olla kuollut en
halua löytää sanojasi revittyinä

21

minun sanojeni sisältä haluan löytää paksuja köysiä valosta
kirkkaita litteitä
sinisiä hyppyjä

jalavien välillä

UKKONEN

22

Kapteeni käskee: laita kädet pään päälle. Kapteeni käskee: laita sormi nenällesi. Kapteeni käskee: et ole tehnyt tarpeeksi. Kapteeni käskee: et välitä tarpeeksi. Kapteeni käskee: pakottavat vanhat vastaukset eivät jätä maailmaa rauhaan. Kapteeni käskee: kohta kuolet. Kapteeni käskee: älä anna itsesi välittää. Kapteeni käskee: et voi lakata välittämästä. Kapteeni käskee: miehen mittaisia mutta ohuita kuin puhelinsoitto, pakottavat vanhat vastaukset eivät jätä maailmaa rauhaan. Kapteeni käskee: sinulla vain on verta, virvatulet ja varpunen. Kapteeni käskee: laita kädet pään päälle—

MEIDÄN KUOLEMAMME HISTORIA

1

5-5.1944 LITZMANNSTADTIN GHETTO

23

Olen päättänyt kirjoittaa päiväkirjaa, vaikka onkin jo vähän liian myöhäistä. On miltei mahdotonta tehdä yhteenvetoa menneistä tapahtumista, joten aloitan nykyhetkestä. Tällä viikolla syyllistytin tekoon, joka parhaiten kuvaa sitä ”dehumanisaation” astetta, jolle meidät on alennettu. Söin limppuni loppuun kolmessa päivässä, siis sunnuntaihin mennessä, ja minun piti odottaa uutta lauantaihin asti. Olin järkyttävän nälkäinen, pysyin hengissä ainoastaan työpajan keitoilla, jotka koostuvat kolmesta pienestä perunan palasta ja kahdestakymmenestä grammasta jauhoja. Maanantaiamuna makasin sängyssäni melko alakulaisena, ja kas siinäpä oli siskokultani puolikas limppu minun vierelläni. Lyhyesti sanottuna: en voinut vastustaa kiusausta, vaan söin sen kokonaan. Tehtyäni tämän—niihin aikoihin hirveän rikoksen—omautuntoani alkoi kolkuttaa, minut valtasi katumus ja vielä suurempi huoli siitä mitä pikkusiskoni söisi seuraavina viitenä päivänä. Tunsin olevani kurja, avuton rikollinen, mutta pääsin pälkähästä määräännoksen ansiosta. Kärsin, teeskentelen etten tiedä mihin limppu on kadonnut, ja minun täytyy kertoa muille että sen on varmasti vienyt julkea ja säälimätön varas. Ja pitääkseni kulisseeja pystyssä, minun täytyy lasketella kirouksia ja tuomioita kuvitteelliselle varkaalle. ”Jos törmäisin häneen, hirttäisin hänet omin käsin” ja muita vihaisia lauseita.

2

ravun kuoren

yläosa

emalinohut

lasite, kiiltävä

norsunluinen laikutettu

purppuralla,

karkeat ovaalit,

24

puoli-ovaalit,

hieroglyfit.

Kuori,

läpikuultava,

on murrettu

pohjasta.

Vihreät karvatupet

ovat keskittyneet

reikien ympärille

missä kasvot

kerran olivat.

Ne tekivät

meistä jätettä—

minä olin jätettä—

he kutsuvat minua
ihmisjätteeksi—

minä olin jätettä
sitä olen yhä—

Jutkuorja
Jutkuorja

”Jutkukeittoa”
Jutkuväkivaltaa

25

tanssien tanssien
iske niitä iske niitä

särje ne särje ne
kirkuen särje ne

elävät eivät tiedä mitään
mitä minä en voi tietää

luen dokumentteja
(”Jutkuorja”

”ali-ihminen”
”henkilö ilman ihmisarvoa”)

talven valossa

3

Pienet laineet
kuulostavat lepattavilta

lakanoilta.
Maidonohut simpukankuori

raidoitti juurien ruskean:
pehmeä nivel sisällä

näyttää luulta
ihmiskorvan sisällä

ja rantakotilo
ei suurempi

kuin hasselpähkinä
kämmenelläni

antaa mustia, kosteita
kutsuja kielelle.

Sinisimpukat, vielä suljettuina,
elossa, takertuvat

liejuiseen hiekkaan,
niiden vihreät parrat

kiemurtelevat vierellä
kosteudessa; välkkyen.

Nyt vesi sotki mokaan,
mustamerimetsä lentää.

Minä *olin* jätettä
sitä olen yhä.

Lainasit minulle
hiuksesi,

hukkasin ne,
hän mursi meidät.

27

Palan ilman
syytä kuin

lyhty
päivänvalossa.

Oranssi valo
moottoritiellä,

oranssi valo
Rondo's Dinerilla;

Jumala hengittäen—
tyttärissä ja pojissa—

Jumala tanssien—

AION LENTÄÄ POIS

28

hän yritti antaa sanoja pois

hän yritti rukoilla—

pakko-oire on katkos ruumiin ja mielen välillä, keskinäisen epäluottamuksen tila jossa kaikki toiminnot ovat kyseenalaisia ja käsitys itsestä epäluotettava—

mielen on oltava

kesän, veden, lämpimän sateen—hänen mielensä on talvi, kupari, elegia, vihreä silkki, tumma leipä, pöly—

pakko-oire on katkos ruumiin ja mielen välillä, keskinäisen epäluottamuksen tila jossa kaikki toiminnot ovat kyseenalaisia ja käsitys itsestä epäluotettava—

HAJONNUT MAAILMA

mielen on oltava
etäisyyden, kaislan, katvealueiden—hänen mielensä on
kesä, pyristelevä, nielaiseva, vahva, muodon nielaiseva
muodottomuuden jälkeen: harmaa sade ja haudatut maailmat—

pakonomainen toisto viittaa yleensä erottelukyvyn
puutteeseen itsen ja tilan välillä

ystäväni rukoilee
ja rukoilee, onko muuta—

RUKOUS, KATKENNUT

30

1

tabra haalistunutta

myrskyvaloa kädessäni—

Jos huutaisin,
Kuka järjestelmissä enkelien
Läpsäyttäisi kasvoihini, kuka
Varastaisi lounassetelini, tyrmäisi
Minut—purjeveneet ankkuroituina
Satamassa, puut pitkällä
Aallonmurtajalla, myöhäisen heinäkuun
Illan oranssi kajo—en voi lakata
Haluamasta tulevaa ääntä—

2

Kapteeni käskee, laita kädet pään
päälle, kapteeni käskee, laita sormi nenällesi,
kapteeni käskee, et ole tehnyt tarpeeksi,
kapteeni käskee, et välitä tarpeeksi, kapteeni
käskee, et voi lakata välittämästä—

Katsohan itseäsi—taas kerran olet
sanoista tehty kone, taas kerran olet kuolema,
epäonnistunut, vastauksesi aina liian
isoja ja likaisia

ja sinä haluat niiden
tulevan isommiksi ja likaisemmiksi—

3

antaa
myrskylle sijainti ja nimi
ja pieni tuuli tuo
sateen—kaiku ja
ikkuna, itse ja kaikki itset,
kukin päivä repii ilman
palasiksi—ja pieni tuuli tuo
sateen—olitko sinä—ruokkiko
tuo peili, jälleen
sinua—kun kuu nousee,
mustat luumut
maistuvat viskiltä, peilin
sirpaleet
    synkkä tuuli pyyhkäisee—

KAKSI

VAPAA TAAS

Werner Sollorsille

VAPAA TAAS

Kun en pysty nukkumaan olen täynnä punaisia nuppuja ja revittyjä verhoja ja kiiltäviä autoja parkkipaikalla. Alemman keskiluokan tapani murtautuvat ylemmän keskiluokan tapojeni läpi: tuijotin haaroittuvia värejä vedessä sillä aikaa kun toverini tutustuivat kaupankäynnin jaloon taitoon. Minä olin (halusin olla) Keskilännen poika diskosilmiseni—Chicagon juutalainen, viherkultalähiöjuutalainen, Coney Islandin juutalaisen poika. Kun join, minua sykähdyttivät valoisat vihan aallot. Luulin, että minun täytyy valita—olla voittaja New Yorkissa tai olla hyvä ihminen. En ole hyvä ihminen: hyvä ihminen ei puhu itsestään—tai niin hyvät ihmiset sanovat minulle. Mikä meidän maamme on. Alkoiko se tyhjästä, tyhjästä tyhjästä, tyhjästä tyhjästä tyhjästä. Minusta olisi ihanaa lentää Las Vegasiin punk-festareille—me emme ole ensimmäinen kulttuuri, joka ”monetarisoi ihmissuhteet”—teräksen pirstomista väkisin, väkisin hengittämistä, kosteutta ilmassa: kaupunki sulaa, korruption pitkä tarina: USA merkitsee sitä, että ulkoinen ihme tappaa sisäisen: historian on elettävä sen kanssa mitä täällä oli: ei kuvia, ei salamointia, ei tulikirjaimia: lehdet liikkuvat, pilvet liikkuvat, raha liikkuu, yö työntyy rahan läpi—

VAPAA TAAS

36 Toyota Camry, St. Mary's Laundry,
riippapyökki, kesän loppu—

Mitä oli oikeasti meneillään—joku hyypiö ei kuullut huumorin-
tajuani: nyt olen haavoittunut, olen suuvettä, olen kölänvettä—

Tavujen ulkopuolella, apurahahakemuksen ulkopuolella, olen
murtuva laulu, turmeltu niitty—

Kaupungin katu, baseball-maila, muotiaukeama, vodka jäällä—

VAPAA TAAS

elegiat riisuvat vaatteitaan—

37

En voi tehdä jotain tyhjstä: Holiday Innin kyltti, Independent Taxi—ei ole symboleja, ei auenneita ruusuja kumartumassa ruohikkoa kohti—varjo ja tuuli, siniharmaa auto, kirkkaanpunainen auto—ei ole symboleja, ei loitsuja—ja vesi oli pilkkanimeni: yritän vain tehdä yön tai katedraalin tai kuusen—miksi ihmiset eivät puhu enemmän yhtiöistä ja vallasta—yritän vain tehdä juhannusyön—hän haluaa kaupungin repaleisia katuja, hän haluaa tuulen ja sateen kaupungin repaleisten katujen läpi—ikkunassa helmikirjailtu Venuksen syntymä, alapuolella mies nukkumassa porttikäytävässä—ääniä tien yli: eihän tuo baari mene kiinni—videonauhuri ALE 60\$—Dillinger 4, The Creeps, vanha Cocteau ja Yeats ikkunassa, kuva vihreästä miehestä—

VAPAA TAAS

38

meidän täytyy tietää miksi äänet hajoavat—

teimme niin monta asiaa väärin—ja kaikki
vaatimuksemme viattomuudesta ovat väärinä—ja
toki haluamme vaatia sitä—

meidän täytyy tietää mitkä värit peura voi
nähdä—meidän täytyy tietää miksi äänet
hajoavat—poika ratsasti joutsenella, henkäisi

riikinkukon ja rotan—

usko kuuhun, usko

Andy Warholiin—

VAPAA TAAS

Sinä synnyit tänä vuonna—ehkä—en tunne äitiäsi enää, mutta tiedän kuka sinä olet. Elämäsi alkaa nyt. Katsotko äitiäsi ja kysyt: ”Miten sinä saatoit olla osa Amerikkaa—”

VAPAA TAAS

40 Me voisimme vain eksyä tähän kuumaan päivään, haluamiseemme—
me voisimme vain eksyä—kuuma päivä, parkkipaikka, rakas
ystävä puhelimessa mutta ei ketään parkkipaikalla tekemässä
tästä päivästä parempaa—valokeilassa Otis Redding, lämmintä
kirsikkapepsiä, suloista soulmusiikkia, Archie Bell and the Drells—
päivystysklinikalla Cartoon Network -kanavan karhutohtori tutkii
elefanttilapsen—kadun toisella puolella ostarilta, uskomattoman
huonoa kanaa Kung Pao—

Missä olen on yhtä kuin kuka olen—pitääkö hän Southern
Comfortista lumen läpi—

VAPAA TAAS
(ITSEN PAIKALLA)

”Sinusta ei ole pidetty kolmeen tuhanteen vuoteen—katsotko koskaan peiliin”—tahroja seinällä, patja lattialla, marraskuun yö—vain villi sade, hedelmätarha ja oksa, jokainen suudelma haluttu sadetta—

Jumala on sylkeä tuulilasissa, jäätä katukäytävällä—”me olemme päättäneet, että sinä olet erilainen; me olemme päättäneet, että syömme sinut—”

historia (ensimmäinen luonnos): meidän halpa historiamme vaan hymyilee—päivien välissä jossakin—kuiten kääntöpuolella—

käsialani, tarinat, Paul
Celan, fraasit—

kuitin
kääntöpuolella—
jossakin

tein
sanoista—tarpeeksi
vihaisia—*helvetin*—

kuumia—helvetin—
meidän
halpa historiamme
vaan hymyilee—

”sinusta ei ole pidetty
kolmeen tuhanteen vuoteen:
katsotko koskaan peiliin—”

VAPAA TAAS

44

Se voisi olla upea, se voisi olla
tappio, se voisi olla hajalla, se voisi taittua—

se voisi kuunnella, se voisi pysähtyä, se
voisi vastata, se voisi erehtyä—

se voisi roikkua, se voisi pudota, se
voisi kimmeltää, se voisi jäätyä—

sielu sepittämässä maailmaa—
sielu sepittämässä sielua—

VAPAA TAAS

Hei—

45

me olemme keskiluokka—tilittämässä:

velkojat todella alkoivat vainota meitä, mutta onneksi äitimme näki Oprahin jakson voittoa tavoittelemattomasta velkajärjestelystä—mitä sinä olet nähnyt—en voi vastata—mitään—nämä seinät—pyhä jäte—sanat ja valta ja vilkkuvat valot—peilin sirpaleet pyyhkäisevät sanan: jokainen askelma hytkyttää vaaleanpunaisia rakennuksia—amerikkalaiset ovat täällä, juopuneina omasta tuhmuudestaan—

viime yönä tämä metalliverkkoinen
roskakori muuttui soihduksi—
amerikkalaiset ovat
täällä, juopuneina siitä
että heidän ei tarvitse
vastata—

VAPAA TAAS

46

anna bisnesten ruhtinaalle
viinin ja ruusun ajat—kuuran ja kahvin tuoksu—älä ole typerä:
et koskaan tapaa bisnesten ruhtinaita—et tunne yhtään
”yläluokan” ihmistä—mutta voisit vain mennä nukkumaan,
se olisi hyvä—voisit nukkua täällä—sinulla olisi lämmin—

VAPAA TAAS

Hän tahtoo pyytää anteeksi
valoa joka on nyt mennyt, ja valoa joka tulee seuraavaksi, ja tietäen
ettei se ole uutinen ettei kukaan tarinassa edes *tunne* itseään
viattomaksi—hän haluaa pyytää anteeksi kissaa ravintolan
terassilla, puolialastonta ystävätärtä sängyssä isäsi kanssa, yötä
jona ystävätär makasi siinä hänen villapaitansa yllään, putoavaa
lunta hotdogkärryn ulkopuolella, Baudelairea olohuoneen pöydällä—
jäljellä on miljoonia aurinkoja—kissanhiekkia puuportailla, mobile
puusta ja pellistä—tähdet putoavat salissa—
jos joku tarvitsee haaraa valossa,
jos joku tarvitsee järven lasista ihoa—

VAPAA TAAS

48 Et koskaan asunut siltojen alla—mikä tahraa sinua—kerro minulle tavallisia tarinoita—Almassa on jättömaa—raakaöljyn käsittelyä—hän sanoo että työskentelisi mielummin 7-Elevenissä kuin asuisi Midlandissa keskellä sitä kaikkea—voit haistaa sen tuulessa—

Ulkopuolella kirjaimet loistavat ”halpoja vuokra-asuntoja”—vedessä on nuolia—purppuraomenapuun väreissä—suojasää kurot-
tautuu mudan läpi,

läpimärkä puhkeaa löyhkään,

tahraa betonin sammalen väreissä—

VAPAA TAAS

Odysseia, varastorakennukset, lumi,
voimalinjat—polku, ruskeanvihreä jää
kuusien välissä—

49

toistonkuorot ammuttuinahaudoista—

”Mistä tiedät ettet ole jo kuollut”—

He luulivat jäätyvänsä joten he
syttyivät itsensä tuleen—kerro—mitä
näit—

Mitä meni ohi—

VAPAA TAAS

50 Me olemme itsemme sillä tämä on maailman ensimmäinen aamu, ja me olemme itsemme sillä tämä ei ole, emmekä myöskään ole itsemme. Haluan sinun seisovan siinä pirteän vallattomine keskiluokkaisine persoonallisuuksinesi ja huutavan perässäni: ”Verovähennys miten ois, verovähennys miten ois—” ”meidän erämaamme” ja vapautemme ja oikeutemme meitä varten: kunhan vastaat imperiumin kurssia, elämän peliä—itseä joka voittaa voittamistaan—amerikkalainen itse, unelias itse—yöllisen sateen jälkeen, aurinko ryöppyä näiden huutojen lävitse—

Amerikka

nimitti sinut, sanoi sinun olevan ”minä”: strippiluolat yhtä kuin tempelit tai pilvet jotka ajahtivat sanoihin joita emme voi lausua—

laulaen hymnejä ilman syytä: ja, ja, ja, ja, ja—minä, minä, minä, minä, minä—

VAPAA TAAS

mitä täällä tapahtui—

51

haista tuota kamaa, kuu melkein täysi, talviaurinko, keltainen,
talvipuut, valoa jäällä—Dow polttaa ilmaa—

sinä sanot taivaan, sinä luulet tarkoittavasi taivasta—

taivaan—
taivas pettää sinut kun sanot

VAPAA TAAS

52

Muistan sen illan, tai
sinä iltana, tai sinä iltapäivänä; ja koko ajan tämä ilta
tikitti kalenterissa. Kun olemme poissa, nimemme
tarkoittavat vihreää runkoa. Kun olemme poissa,
nimemme tarkoittavat elävää ajatusta. Ja olemme
peloissamme nyt, ja hento lumi tavoittelee
reikää jokaisessa sanassa. Luvattu maa—
toivon kaupunki—MSNBC-limusiini—sinä

voit myydä sielusi ja
kansakunta hyötyy—

VAPAA TAAS

Kun kukaan muu ei katso—usko ja yö—kun kukaan
muu ei usko meitä—usko ja yö—

Heidät pestään siinä mitä he haluavat—

Sadassa vuodessa peitimme Pohjois-Amerikan betonilla—

Rantahuvilat, harmaa, rusketus, oliivi, kultaisten ja
oranssien puiden edessä—ennen kuin nukut
huulesi löytävät rauhattomuuden—

HAJONNUT MAAILMA

Me liikumme, jätettä nielevät taskut rasvassamme,
keräämme kasvaimia—

Kuu juuri ennen koita—tie on rusto—vaaleanpunainen
rakkolevä, keltaiset ruo'ot, vihreä rakkolevä—

Savupiiput samaa harmaata kuin matalat pilvet—

VAPAA TAAS

56

Hän muodosti mielikuvan itsestään mutta tiesi valehtelevansa—hän ei saanut elämäänsä toteutumaan—hänen isänsä kätki kipua ruukulliseen kultaan, hänen äitinsä kätki kipua onttoon puuhun—hän ajatteli olevansa vain tavallinen vääntelehtivä St. Sebastianin koulupoika—nam nam, syödäänpä kipua—Saatana on Jerry Falwellin pimahtanut puoli—raha kiillottaa ruumiin—seksin pilkahduksia—humalainen vaimo kimonossa näyttlee rakastajalleen—kaikki oli sivistystä—metsässä voimme sanoa mitä tahansa mieleen juolahtavaa ja sanat muodostavat hahmoja ja lepattavat ja hyppelehtivät—toiston kuorot ammuttuina haudoista—

VAPAA TAAS

Dalmatialainen seisoo korotetulla kukkapenkillä; vihreä meni palasiksi, vihreä halusi rukoilla. Ja yhtenä yönä, yksi kylmä taivas, yksi kävelemässä kotiin, nyt yksi yö lokakuussa, miljoona vuotta myöhässä, vilkaiset suutelevaa paria talon edessä, pihatiellä valossa, he läikkyvät taloista ja pihoista. Likainen lompakko, lasi viiniä, kaste kumitossuissasi, mies humalassa ja nainen humalassa, kävelemässä parkkipaikalla, raisuina, sitten, ihan yhtä äkisti, hillittyinä, sisällä, kävellen kuin seksi parkkipaikalla. Keitä ovat aistisi—kuka on pimeytesesi—kuka on erämaasi—

VAPAA TAAS

58

Miksi ihmiset
eivät kerro totuutta—pelotat ihmisiä—kansanmurha
ja miten rikkaat rikastuivat—jopa bussi kiiltää eri
tavalla valossa, hohtavat pirstaleet—miksi ihmiset
eivät puhu enemmän hallituksesta ja vallasta—
mistä tiedän että rikkaat eivät voi nukkua—lupaa
minulle että rikkaat eivät pysty nukkumaan—

VAPAA TAAS

Tyyneys punaisessa, tyyneys vihreässä—
minulla ei ole sanoja, valo roikkuu kuin köysi—

59

Hengitämme silmämme, lupaa tuuli,
laatikollisia paskaa, lasinpaloja—

Väritä tuuli, hengitämme silmämme,
avaa ovet, yksi ääni annettu yksi ruumis—

Yksi valon siemen—

VAPAA TAAS

60

Minä tuntee kiitollisuutta bagelinsa vuoksi, kiitollisuutta espressonsa vuoksi—kokeile nyt tätä: minä asuu imperiumissa—otsikkojen yhteisö, videoluoppien yhteisö—kaikki sen ystävät voivat pahoin—”syyllisyys on uusi terrorismi—”

Dostojevskiverkosto: kaikki vääntelee, kaiken aikaa—

VAPAA TAAS

*heinäkuun suloisessa henkäyksessä
jossa katvealueet arpeuttavat mielen maailman reunasta
länteen missä paikallinen ekyksissä oleva poika naulasi
koiria mökkinsä seiniin missä päättömät aavekoirat
juoksevat jätteiden läpi missä jättömaat ja myrkylliset
päästöt antavat ylimääräiselle vitsille sen öljyisen kiillon
musta vesi liikkuen mäntyjen välillä talon perustukset*

VAPAA TAAS

62

veneet satamassa, sumu kulottamassa
Tam-vuorta—mitä—*tarkalleen*—lupasinkaan sinulle—

raha on voittanut kaikkialla,
raha on voittanut—joku isokiho sanoo—

minä en—minä en halua myöntää sitä—katso
kasvoihin—omistajuus on tuplasti omahyväistä täällä—

ohi Sausaliton, ohi havupuiden valon, ohi laskeutuvien
kultaisten mäkien—vesi ja sumu ja proomut, Golden
Gate,

kaupunki, peli, pyramidi
hanke—pysähdy, maksa tullia—lahjakeskus—

ehkäistäksesi varkauksia lukitse ovet—

VAPAA TAAS

niin kuin kenellä tahansa, meillä oli särkyneet itsemme—niin kuin
ketkä tahansa—me olemme velkaa itsemme ja kaiken mitä olemme
kuolemalle—

63

                  hehkulamppu poksahdaa, ja jokainen kylä täyttyy
ja tyhjenee, tyhjenee ja täyttyy—

                  tämä kylä voisi olla Eeden, meille—jokaisen
vapaus—tämä on noussut Jumala—olin rokkitähti, shamaani,
ilveilijä, sankari—

                  jokainen näistä kokemuksista oli minulle
tosi hyvä—

                  minulla on väsymätön halu voittaa—kuin tosi rakkaus,
minä valloitan kaikki—kuin kuolema ja peilit, minä olen varma—

                  kaikki on ulottuvillani—

VAPAA TAAS

64

Varpusen pudotuksessa—valo myöhä—sinulle—
valmius on kaikki—

Minulla on ase ohimollani—se maksaa yhden mitättömän kymmen-
senttisen—aine on vettä (huomasin)—kun lapsi yrittää puhua,
yrittää kertoa talosta—talosta, naisesta, purosta metsässä—luontoa
ei ole—he olivat taksissa metsässä—he olivat baarissa metsässä—
miten tullaan matalaksi järveksi—järvi ei voinut vastata—minä olen
järvi ja joskus voin kastaa käteni—lapsi kuuntelee kadulla kuolevia
variksia—sininen ilta—hän oli liian nuori sanoakseen sininen ilta on
niin väsynyt—ajojimme värikerrosten, kudosten läpi—haluan kaksi
sinistä unipilleriä—

Pystyn muistamaan salaisen kirjani—
olin aave, sinä olit ainoa

joka saattoi kuulla minut—

MERKINTÖJÄ

"HAJONNUT MAAILMA" (JAMES ASSATLYLLE):

Kun tapasin James Assatlyn vuonna 1991, hän oli viimeistelemässä romaaniaan *Hejira*. Vuoden 1992 kevääseen mennessä, valmistuessaan Brown Universitysta taiteen maisteriksi, Jamesin sairaus oli pahentunut ja hän asui vanhempiensa luona. Vuonna 1993 hän kuoli Bostonissa AIDSin oheistautiin. Haastattelussa Edmund White, jonka kanssa James työskenteli läheisesti Brownissa, kutsui *Hejiraa* "merkittäväksi romaaniksi... Niin kauan kuin elämme," White sanoi, "me muistamme tämän kirjan." Kirjoitin tämän runon kunnioittaakseni Jamesia ja hänen kirjaansa, ja surrakseni kaikkia sanoja ja maailmoja jotka menetettiin kun menetimme hänet. Hän oli yksi älykkäimmistä, sitkeimmistä, lahjakkaimmista ihmisistä joita tunsin ja olen sittemmin tuntenut. Hän kuoli 31-vuotissyntymäpäivänsä aamuna, maaliskuun 25. päivänä vuonna 1993. Hänen romaaninsa on yhä julkaisematon.

67

MEIDÄN KUOLEMAMME HISTORIA:

Lainaan teoksesta "*Les Vrais Riches*"—*Notizen am Rand: ein Tagebuch aus dem Ghetto Lód (Mai bis August 1944)*, toim. Hanno Loewy ja Andrzej Bodek (Leipzig: Reclam Verlag, 1997).

"AION LENTÄÄ POIS":

Lainaan Celeste Olalquiagan teoksesta *Megalopolis: Contemporary Cultural Sensibilities* (University of Minnesota Press, 1992).

SUOMENTAJAN JÄLKISANA

Löysin Joseph Leasen runouden vuonna 2008 Otolithsin julkaiseman EXHANGE VALUES XIV + I -antologian sivuilta. Minulle kävi samoin kuin Ron Sillimanille, Leasen amerikkalaiselle kollegalle hänen luettuaan *Broken World* -teoksen: halusin välittömästi lukea kaiken, mitä Lease on kirjoittanut - julkaistun ja vielä julkaisemattoman. Lopulta halusin kääntää Leasea syventyäkseni hänen poetiikkaansa.

68

Päätös kääntää kokonainen teos Leaselta yksittäisten runojen sijaan sai pontta havainnosta, että teosmuoto on luonteva ja hyvin rajautunut paikka tutkia poetiikkaa, josta olen kiinnostunut. Minulle kääntäjänä teosmuoto toimi siis mahdollistavana rajoitteena, alustana jolle Leasen runous saattoi levittäytyä suomenkielisenä. Yhteydenpito Leasen kanssa ja hänen myönteinen suhtautumisensa käännösprojektiin helpotti olennaisesti sen alkuun saattamista. Leasen runous on jatkumoa hienolle lyiriselle traditiolle, amerikkalaiselle modernismille ja varhaiselle postmodernismille taustahahmoinaan mm. Hart Crane, Charles Olson, Allen Ginsberg ja Robert Creeley.

Joseph Leasen runoudesta voisi nostaa esille montakin piirrettä, jotka puhuttelevat runoilijaa minussa. Nostan yhden: lyyrisen minän muodostumisen.

Hajonneen maailman runot sisältävät paljon lyyrisiä elementtejä. Joukossa on elegisiä runoja, resitatiivisiksi tarjoutuvia toistorakenteita ja kauniita luonnonlyyrisiä tihentymiä. Tästä keinostosta kiinnostavin on mielestäni kuitenkin teoksessa rakentuva lyyrinen minä, joka on lähtökohtaisesti avoimessa ja suorassa vuorovaikutuksessa edustamansa maailman kanssa. Kriittisenäkään se ei asetu maailmansa ulkopuolelle, vaan esimerkiksi arvostellessaan Amerikkaa tekee sen osallisuuden kautta. Siitä tuntuu kasvavan myös Leasen poetiikan vahva moraali.

Lease itse on kertonut poetiikastaan mm. haastattelujen yhteydessä. Runouden ei hänen mielestään tarvitse edistää yksilökeskeistä maailmankuvaa. Leaselle amerikkalaisen runouden minä, ”I”, on paljon enemmän kuin yksityinen: se on edustuksellinen minä (representative I), jossa henkilökohtainen ja poliittinen yhdistyvät. Tämän minuuden Lease näkee perustaksi romanttisen ja materialistisen kritiikille amerikkalaisessa kulttuurissa¹. *Minä* ei siis koskaan ole ainoastaan yksityinen tai julkinen, vaan näiden vyöhykkeiden rajoja ylittävä, edustuksellinen. Erotuksena arkikieleen, tässä edustuksellinen tarkoittaa pikemminkin kokonaista ja suvereenia (merkityksessä ehdoton) kuin valitun edustuksen välityksellä toimivaa.

Teoksen toinen osa, nimeltään ”Vapaa taas”, on runosarja, joka rakentuu kahdestakymmenestäkuudesta samoin otsikoidusta runosta, joissa lyyrinen minä asettuu erilaisiin ympäristöihin. Nuo ympäristöt ovat luonnonvaraisia, rakennettuja, saastutettuja tai kuviteltuja. Asettumalla osaksi niitä lyyrinen minä tuntuu laajenevan. Minuus kurkottaa persoonallisen yli; se asettuu yhteyteen henkisen, aineellisen ja sosiaalisen todellisuuden kanssa muodostaen näin inhimillistä sidettä kielen eri ulottuvuuksiin. Amerikkalaisen lyriikan traditiossa Whitmanin demokraattinen säe tuotti jonkinlaisen prototyypin tästä ekspansiivisesta minuudesta, joka *Hajonneen maailman* runoissa näyttäytyy vapaana romantiikasta. Leasen kohdalla merkittävää on yhteisyyteen halajava edustuksellinen minuus ja Leasen runouden lävistävä aktiivinen pyrkimys transformaatioon runojen musiikin kautta.

Käännösratkaisujeni taustalla on luentani alkuteoksesta. Käännökseen olen yrittänyt tuoda Leasen poetiikassa keskeistä musiikkillisuutta. Proosan ja säkeen vaihtelu tuottaa teoksen kiinnostavaa

¹ Tulkitsen tämän niin, että romanttinen tai materialistinen tapa olla maailmassa pitää aina joko yksityistä tai julkista ensisijaisena minuuden kokemisen kategoriana ja sen manifestoitumisen tapana.

rakenteellista vaihtelua ja jännitteitä erilaisten puheasentojen välille. Joihinkin kohtiin olen suomentanut alkutekstiä selkeämpää semanttista huojuntaa (mm. omistusmuodot runossa ”Aaveet”) - Leasen poetiikan piirre, jonka koen keskeiseksi keinoksi siinä, millaista subjektiutta *Hajonneen maailman* runot tekevät näkyväksi. Alkutekstissä tämä pieni huojunta tapahtuu usein säkeenylitysten, tyhjien välien ja ajatusviivan käytöllä - tavalla jolla sanat ja mielleyhtymät katkaistaan tai kaiutetaan uudelleen.

70

Olen valinnut käyttööni alkutekstin mukaisen amerikkalaisen ajatusviivan, joka on nykysuomeen vakiintunutta ajatusviivaa hiukan pidempi. Tämän voi nähdä sekä kaikuna alkukielestä että runon tarkoittamisen tapaa tukevana visuaalis-semanttisena keinona.

Haluan kiittää Joseph Leasea hänen sydämellisyydestään, avustaan ja innostuneisuudestaan käännösprosessin aikana. Haluan kiittää työtäni sen eri vaiheissa tukeneita ja käsikirjoitukseen paneutuneita kollegoitani: Maaria Pääjärveä, Raisa Marjamäkeä, Jari Tammea, V. S. Luoma-ahoa, Harry Salmenniemeä, Kristian Blombergia ja Marko Niemeä. Kiitos arvokkaista huomioistanne. Lisäksi haluan kiittää runoilija ja kääntäjä Leevi Lehtoa hänen käänteentekevästä esseistään.

Helsingissä maaliskuulla 2012
Mari Koski

SISÄLLYS

YKSI

Aaveet 9

”Hajonnut maailma” (James Assatlylle) 11

Sielun muodostusta 16

Cy Twombly 18

Ukkonen 22

Meidän kuolemamme historia 23

Aion lentää pois 28

Rukous, katkennut 30

KAKSI

Vapaa taas 35

Merkintöjä 67

Suomentajan jälkisana 68

